

KURAKLIĞIN KÜLTÜREL HAYATTAKİ YERİ VE KONYALI ÂŞIK MEHMET'İN KİTLİK (KURAKLIK) ÜZERİNE SÖYLEDİĞİ DESTANLAR

**Sécheresse dans la culture turque et les "destan"
(poèmes épiques) d'Âşik Mehmet sur la sécheresse**

Yrd. Doç. Dr. Ali YAKICI*

Sözlüklerde “kıtlık” karşılığı olarak “ihtiyaca yetmeyecek derecede azlık; kuraklık, savaş gibi sebeplerle ürünün yetiştirilmesi ve bundan doğan açlık, yiyecek maddelerinde görülen darlık”¹ tanımı yapılmaktadır. “Kuraklık” ise “kurak olma durumu, kurak hava, yağışsızlık”² biçiminde tanımlanmaktadır.

Kıtlık, insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. Dünyada tarihi geçmiş olan milletlerin başta destanları olmak üzere kültür ve edebiyatlarında önemli bir yeri olan kıtlık, ilahi dinlerin kutsal kitaplarında da özellikle “tahkiye”ye dayalı bazı anlatılarda yerini almıştır. Peygamber Hz. Yusufun hayatı etrafında teşekkül eden olaylar arasında kıtlık konusu önemli bir yer tutmakta ve Kur’an-ı Kerim’de, Yûsuf Sûresi’nin 43-57. ayetlerinde bu hadise açık bir şekilde anlatılmaktadır:

“Mısır kralı, bir gün rüyasında yedi arık ineğin yediği yedi semiz inekle yedi yeşil başak dışında kuru başaklar görür. Hemen ülkenin ünlü rüya yorumcularını çağırarak gördüğü bu rüyayı yormalarını ister. Yorumcular, görülen bu düşlerin çok karmaşık olduğunu belirtir ve kralın gördüğü o rüyayı tabir edemeyeceklerini

söylerler. Yusufun yattığı zindandan kurtulanlardan biri, kendisinin bu rüyayı yoracak birini tanıdığını belirterek zindana, Yusufun yanına gelir ve Yusufu yalvarır: “Ey Yusuf, ey doğru sözlü kişi, rüyada görülen yedi arık ineğin yediği yedi semiz inek ile yedi yeşil başak ve diğer başaklar hakkında bize yorum yap. Ümit ederim ki, isabetli yorumunla dönerim de belki onlar da doğruyu öğrenirler.” Yusuf, zindan arkadaşının bu isteğini yerine getirir ve der ki: “Siz âdetiniz olduğu üzere yine ekin ekeceksiniz. Yedi sene bolluk olacak, ardından gelen yedi sene ise kıtlık. Siz bolluk senelerinde elde ettiklerinizle yetineceksiniz. Bunun ardından yine bolluk yıllarına kavuşacaksınız.” Yusufun bu rüyayı tabiri krala anlatılır. Kral, Yusufu yanına çağırır ve rüyanın yorumunu bir de onun ağzından dinlemek ister. O da rüya ve yorumunu tekrar anlatır. Kral, nasıl tedbir almak gerektiğini sorunca Yusuf şunları söyler: “Bolluk yıllarında çok ekin ekip ürünü stok etmek gerekir. Böylece kıtlık yıllarında hem kendinizin geçimini sağlarsınız, hem de ihracat yaparak hazineye bol döviz kazandırırız. Bunun üzerine kral, “bunları kim yapacak” diye so-

* Gazi Ü. Eğitim Fak. Türk Dili ve Ed. Böl. Öğretim Üyesi.

runca Yusuf, bu hususta kendisinin yardımcı olabileceğini belirtir. Böylece Mısır'ın ekonomisi Yusuf'a emanet edilir. Yusuf, dediğini yapar ve tarıma önem verir. Üretimi artırır. İhtiyaç fazlası ürünleri stok eder. Nihayet kıtlık yılları gelir. Bu sefer, stok edilen ürünleri tüketmeye ve ihraç etmeye başlarlar. Gıda maddesi almak için her yerden insanlar akın akın Mısır'a gelir. Bu arada Yakub'un diğer oğulları da Mısır'a gelirler."³

Kıtlık konusu, Türk kültür ve edebiyatı içinde önemli bir yere sahiptir. Bu konunun işlendiği eski sözlü edebiyat ürünlerinden biri Uygur Türklerinin "Göç Destanı"dır. Göç Destanı'nın ana motiflerinden biri ise kıtlıktır. Bu bakımdan Göç Destanı'na, Türk kültür ve edebiyatı içinde "iktisadi meselelerin doğurduğu hadiseler"den kaynaklanan ürünler arasında yer verilmektedir. Çünkü, bu destan, kıtlık gibi tabiat âfetlerinin millet ruhunda derin izler bırakarak zaman içindeki yerini alması ve milletin estetik anlayışının ölçüleri içinde yoğrulması sonucu ortaya çıkmıştır.⁴

Göç Destanı'nın biri Çin, diğeri Acem kaynaklarına dayanan iki şekli vardır. Bunlardan Çin kaynaklarına dayanan şekli özet olarak şöyledir: "Bir gün Uygur devletinin başına Yulun Tigin kağan olur. Ülkesi çok büyümüştür. Çinlilerle yapılan savaşlara bir son vermek için oğlu "Gali Tigin"i Çin hükümdar ailesine mensup "Kiu-lien" adlı bir kızla evlendirmeye karar verir. Bu prenses, sarayını "Hulin"e, yani Hatun Dağı'na kurar. Bu civarda "Tanrı Dağı" adı verilen bir dağ ile güneyinde, Tuğla ve Selenge ırmaklarının kaynağı kabul edilen ve "Kutlu Dağ" adıyla anılan tepe biçiminde bir kaya bulunmaktadır. Hulin'e

Çin elçileri ve bakıcılar gelir. Çinliler, yaptıkları incelemeler sonucunda Hulin'in mutluluğunun Kutlu Dağ'a bağlı olduğuna karar verirler ve Tigin'den prensese karşılık olarak bu kayanın kendilerine verilmesini isterler. Tigin razı olur. Bunun üzerine kayanın etrafına odunlar yığılır ve ateşe verilir. İyice kızan kayanın üstüne sirke dökülerek parçalanır ve parçalar halinde Çin'e götürülür. Bu kayanın götürülmesiyle birlikte ülkede uğursuzluk başlar. Yedi gün sonra Tigin ölür. Irmaklar, göller kurur, topraklar ürün vermez. Ülkede tam anlamıyla bir kıtlık yaşanır. Bu felaket sebebiyle kurtlar, kuşlar, bütün hayvanlar "göç, göç" diye bağırır. Sonunda kağanlar çareyi "Göç"te bulur ve oradan göç ederler."⁵

Türklerin milli destanlarında önemli bir yere sahip olan kıtlık konusu ve motifi, âşık tarzı destanlar içinde de önemli bir yer edinmiştir. Âşık tarzı destanlar üzerine elimizdeki malzemeden hareketle tarafımızdan yapılan bir tasnif çalışmasında tarihi geçmiş ve kültürel önemi dikkate alınarak "kıtlık destanları" müstakil başlıkla verilmişti.⁶ Âşık tarzı şiir geleneği içinde destan türü monografisi üzerine yapılan son çalışmalardan biri olan muhtevalı bir çalışmada ise "kuraklık(kıtlık) destanları", "doğal çevreyle ilgili destanlar"ın "doğal âfetlerle ilgili destanlar" bölümünün ikinci sırasında yer almaktadır.⁷

Âşık tarzı kültür geleneği içinde görülen bu destanlar; "kuraklığın ve neticesinde de kıtlıkların anlatıldığı destanlardır. Kuraklık destanlarında kuraklığın meydana geldiği tarih, yıl ve çoğu zaman da ay belirtilir. Kuraklığın meydana gelişinin tasvir edilişi ve ardından başla-

yan kıtlıkla insanların ve hayvanların düştükleri haller, kayıplar anlatılır. Kuraklık destanlarında çoğu zaman bazı insanların yaptıkları “fena işler” yüzünden Tanrı'nın “kuraklık”la insanları cezalandırdığına inanılır. Bu yüzden “kuraklık” ve “kıtlık” destanlarında başa gelen bu felaketin sona ermesi veya tekrarlanmaması için dua edilişi de çok sık işlenen temalardandır.”⁸

Âşık tarzı destan geleneğinde görülen önemli bir özellik; işlenen bir olayın, toplumun bütününe ilgilendirdiği için, bir çok şairin şiirinde yer almış olmasıdır. Bu durum kıtlık destanları için de söz konusudur. Âşık tarzı destanlarda görülen başlıca kıtlık yılları; “1261-1262”, “1290”, “1928-1929”, “1942”, “1949” ve benzerleridir.

“1261-1262” yılları için Silleli Âşık Zehrî ve Âşık Salih'in, “1290” yılı için Konyalı Âşık Ömer Matlûbî, Âşık Razi ve Âşık Firârî'nin söylediği kıtlık destanları⁹ meşhurdur. Halk söyleyişiyle, ülkeyi kasıp-kavuran “1928-1929” kuraklığı ise Konyalı Âşık Mehmet'in destanlarında dile getirilmiştir.¹⁰ Âşık Mehmet'e ait yazmalardan birincisinde yer alan “be yahu” redifli bu destan, bir çok araştırmacı tarafından da çeşitli vesilelerle ele alınmış ve işlenmiştir.¹¹ Âşık Mehmet'in 1928 yılını anlattığı ikinci destan ise “azizim” redifli kıtlık destanıdır. Bu destan da şaire ait birinci yazma defterde yer almaktadır.¹² Yine birinci defterde yer alan “felek” redifli bir başka destanında ise Âşık Mehmet, 1929 kurağından dert yanmaktadır.¹³ Âşık Mehmet'in tespit ettiğimiz bir başka “kıtlık destanı” ise 1949 kurağını dile getirdiği “yavaş yavaş” redifli destanıdır.¹⁴ Yazma defterlerde göremediğimiz bu destan söylendi-

ği yılın ve daha sonraki yılların çeşitli yayım organlarında yer almıştır.¹⁵

Âşık Mehmet'in “kıtlık destanları”nda işlediği konuların başında kişisel sıkıntı, maddi ve manevi olarak iki ayrı biçimde görülmektedir.

Maddi sıkıntının temelinde tarıma dayalı bir ekonomik yapılanma yer almaktadır. Özellikle suyun bulunmadığı kıraç arazilerde yağmurun çok büyük önemi vardır. Yağmur yeterince yağdığı zaman bolluk, bollukla gelen mutluluk ve huzur olur. Yağmur yağmadığı zaman ise yokluk, yoklukla, yoksullukla gelen mutsuzluk, huzursuzluk, kıskançlık, saldırganlık ve kavga vardır. Beddua ve kötülük vardır.

Bu durum, aynı konuyu işleyen diğer sanat eserlerinde de görülmektedir. 1928-1930 yıllarının kurağını eserine konu yapanlardan biri de Tarık Buğra'dır. Tarık Buğra, “Yağmur Beklerken” adlı romanıyla, bu yılların kıtlıkla birlikte gelen sıkıntısını, insanların bir damla yağmur için avuçlarını Allah'a açışlarını ve kuraklıkla gelen sosyal ve siyasal çözülmeyi anlatmıştır.¹⁶ Bu romanı değerlendirirken yazarı da aynı şeyleri söylemektedir: “Şimdi elimde Yağmur Beklerken isimli bir roman var. Rayma oturdum sanıyorum. 1930'u, Serbest Cumhuriyet Fırkası'nı ve büyük kuraklığı, toprağı ve insanları, rahmet bekleyişi anlatmak iddiasında.”¹⁷

Roman'ın son sözleri de bir kıtlık destanının sona erdirilişinden farklı değil: “Yağmurun ne demek olduğunu herkes biliyor. Nasıl beklendiğini de hepimiz biliyoruz. Dua boyunca hep bunu düşündüm. Ve düşündüm ki, insanların duasını bilmedikleri, var olmadıkları için yok saydıkları, olmadığı için olamaz

sandıkları ihtiyaçları da vardır. Halk onları toprağın yağmur bekleyişi gibi bekler.”¹⁸

Âşık Mehmet'in destanlarında işlediği ikinci sıkıntı biçimi manevi sıkıntıdır. Köyünde kendi ürettiğiyle geçinen, gönlünce çalışıp gönlünce harcayan, yerine göre varlıklı ve zengin bir hayat sürdüren kişi ya da kişilerin, kıtlık sebebiyle birilerine boyun bükmeleri, iş istemeleri, birilerinin emrinde çalışmaları manevi bir sıkıntı olmaktan çıkıp manevi bir işkenceye dönüşebilmektedir. Bu durum, Âşık Mehmet'in "kıtlık destanları"nda görülmektedir.

Âşık Mehmet'in bu destanlarda işlediği bir başka konu köyden şehire "göç"tür. Zaten kıtlık, göç olayının önemli sebeplerinden biri olarak görülmüştür. "Göç"le büyük şehirlere akan nüfus ve bu nüfusun yaşadığı işsizlik v.b. konular da kıtlık destanlarında yerini almıştır.

Âşık Mehmet'in kıtlık destanlarında görülen bir başka özellik, şiirin ilk başlangıç mısraında kuraklığın yaşandığı yılı ve destanın hangi yıla ait olduğunu belirtmiş olmasıdır. Ayrıca, şairin destanlarını deftere yazan kişi ya da kişiler, şiirin hangi yıl, hangi ay, hatta hangi gün ve neden yazıldığını şiirlerin başında bir "not" biçiminde belirtmiş olmaları da destanların yazılış tarihlerine açıklık getirmektedir.

Burada, Âşık Mehmet'in söylediği destanlarla birlikte deftere yazanları tarafından yapılan şiir üstü açıklamaları hiç bir değişiklik yapılmadan olduğu gibi verilmiştir. Şiirlerde tarihi sıra takip edilmiştir.

Âşık Mehmet'in 1928 için söylediği kıtlık destanları:

"Otuz üçüncü beyit:

Âşık Mehmed, Dokuz yüz yirmi senesinin kuraklığı hakkında söylemiş olduğu nedir: Bir zaman ortalık gayet birkaç sene kurak gittiğinden köylerde ve şehirlerde hiç saman ot eseri olmadığından bütün ahali Aslım¹⁹ in elli senelik eskimiş olan dikeninen karışık kındıra sını biçip saman itmeliğe mecbur kaldılar. Velakin mallara da hiç hayrı olmayıp yiyenler de geberdi. Onun için efkarından kuraklık hakkında söyler."

Dokuz yüz yirmi sekiz'in kurağı
Bu açlık sineme öğdü be yahu
Sattım hayvanâtı ettik merağı
Şimdi elimiz boş koydu be yahu

Ayağımızda eskidi kundura
Bu kurağı işitti mi Londıra
Aslım'dan biçildi bu sene kındıra
O da saman mı olacak be yahu

Millet Asılm'm içinde duru(r)du
Yiyen hayvanların gönü kurudu
Yıllarca evimde saman var idi
Bunlar da açlıktan ölür be yahu

Saman gül idi arpa oldu gonca
Biçip kındırayı yaptık biz yonca
Bir gayret düştü mü kocaya gence
Durmayıp çalışalm hemen be yahu

Yazdırdım destanı okur yazara
Öküzü hayvanı döktük pazara
Açlıktan biz de gideriz mezara
Hiç(bir) acından ölen var mı be yahu

Terkedip köyleri koyduk dolaştık
Biz (de)Adana buğdayına yanaştık
Konya'ya (gelip) ameleliğe bulaştık
Bu canımıza ulaştı be yahu

Yaşasın dünyada Konya valisi
Duacı kendine hep ahâlisi
Âşık sen içtin mi aşkın dolusu
Beni de söyleten zaman be yahu

Halimizi bildirelim paşaya
Başvekilimiz ölmeyip yaşaya
Bunun yollarına altın döşeye
Milleti açlıktan kurtar(dı) be yahu

Dahiliye vekili bekit yaramız
Bu sene bizim gayet üzgün sıramız
Ziraat Bankası'nda bizim paramız
Neden bize vermez be yahu

Söyledikce artıyor gayet(den) derdim
Bu sene açlıktan ölürüz derdim
Fakat Cumhurreis ediyor yardım
Millet de on(lar)a duacı be yahu

Hükümet rençberin menfaatin aradı
Hilâl-i Ahmer rençber işine yaradı
Adana'dan da un buğday taradı
(Bu da)Milletin canına ulaştı be yahu

Âşık Mehmet senin şimdi kararın
Tohumdan ekinden çoktur zararın
Bu yüzden mi senin köyden firarın
Onu da hükümet verecek be yahu

“Otuz altıncı beyit:

1928 senesinin kurağında Konya'nın samanını Adana'dan vapur²⁰ ile tüccarlar getirip millete sattıklarında parası (olanlar) aldılar, (parası) olmayanlar da dağlardan geven²¹ kazıp Aslım'dan kındıra biçerek (mallarına yedirirler), malların kimi ölüp, kimi dirilip(sağ kalıp), idare-i maslahat bahara çıktılar. (Bu duruma) Âşık şu beyti söylemiş”:

Kuraklık yüzünden çektiğim zahmet
Bundan da var mıdır gayrı bir hikmet
İsterim Mevlâ'dan vermeti rahmet
Nedir bu çektiğim bilmem azizim

Bu sene gidiyor ortalık kurak
Bu yokluk yüzünden kalmadı durak
Beklerim harmanı ıraktır ırak
Yeni sene bitmezse gülmem azizim

İnsanlar da bundan ibret almadı
Aslım'da ayrık²² kındıra kalmadı
Çok da çalıştım samanlık dolmadı
Pazardan ben saman almam azizim

Samanı çok etti malını seven
Kazdılar dağlarda kalmadı geven
Hiç bir aç kalır mı (işine even)
Ben de bu işimi salmam azizim

Koyunlar bu sene üç ay sağıldı
Kuraklık köyleri bütün dağıldı
Millet de açlıktan yola yığıldı
Ben de bu yola çalışmam azizim

Bu sene benim de belim kırıldı
Elimdeki atlar da hep yoruldu
Âşık Mehmet de köyüne darıldı
Ekin bitmezse Göçü²³ye gelmem azizim

*Âşık Mehmet'in 1929 için söylediği
kıtlık destanı:*

“Otuz beşinci beyit:

Âşık Mehmet, 1929 senesi Ağustos ayının 10'unda Vali İzzet Paşa'ya varıp hâlini müracaat edip “bana bir iş bul” dediğinde o da Maarif Müdürü Hasip Bey'i çağırıp Âşık Mehmet'i bir mektebe kayıt(tayin) etmesi için emir verdi. O da Âkif Paşa Mektabi'ne kayıt(tayin) etti. Orada biraz eğleşirken kendi kendine meraklanıp mektebin ahvâline bakıp

“zamanın kuraklığına karşı buralarda eğleşirim, ekinim bitmediğinen bu halle- re geldim” diyerekten bu beyti söyler”:

Dokuz yüz yirmi dokuz’dur(bu) sene
Acep ekinimiz bitmez mi gene
Elimizde mal kalmıyor bir dene
Halimiz(i) eyledin perişen felek

Yüz dönün ekini tarlaya ektik
Öküzü sığırı pazara döktük
Düşüne düşüne belimiz(i) büktük
Beni de bir yaptın dervişan felek

Ağzımdan ateş de semâya çıkar
Şu yalan dünyada usanır bıkar
Gördüğü adama boynunu yıkar
Ne yaptım sana da hurişan felek

Hesap edip âlemi ettik cem’ini
Süremedim şu dünyanın demini
Eğerledim atım vurdum gemini
Şimdi arkama düştün mü felek

Günde giden kalman sen de yolundan
Kimse bilmez şu dünyada halinden
Felek senin kurtulamam elinden
Acaba benden vazgeçtin mi felek

Bilemedim gideceğim yolumu
Felek kırdın kanadımı kolumu
Tanımadım hem sağımı solumu
Bana ne yapacağın şaşkın mı felek

Varıp Maarif Müdürün(ü) yol ettin
Âkif Paşa Mektebi’ne kul ettin
Düşüne düşüne şimdi del’ettin
Beni koyup da sen kaçtın mı felek

Yaşasın Hükümet tohum verecek
Bu senelik bu mektebe girecek
Yeni sene kendi işini görecek
Çocuklara beni kul ettin felek

Altın gibi yere düşsem paslanmam
Ördek gibi suya düşsem ıslanmam
Elektirik gibi yanar ıslenmem
Yoksa benim yüzüm kara mı felek

Âkif Paşa’da ben eyledim karar
Müdürden muallimden görsem zarar
Âşık Mehmet köyünden eyledi firar
(Sen de)benim gibi koyup kaçtın mı felek

*Âşık Mehmet’in 1949 için söylediği
kıtlık destanı:*

Dokuz yüz kırk dokuz geldi bir kurak
Bitmedi ekinler aldı bir merak
Yeni sene harman ıraktır ırak
Bulursun harmanı dur yavaş yavaş

Verdiler ekini döğere- biçere
Kaldırdı harmanı girdi içere
Sattı buğdayımı hemen geçere
Ararsın o günü sen yavaş yavaş

Yaktılar sapını ettiler zarar
Şimdi mallarına hem saman arar
Bu sene ekinler ne işe yarar
Bulursun samanı dur yavaş yavaş

Ağlıyor rençberin hiç yüzü gülmez
Çok bitse buğdayın kıymetin bilmez
Öyle bir seneletr bir daha gelmez
Ararsın o günü dur yavaş yavaş

Rençberler uğradı gayri nazara
Hayvanı döktüler bütün pazara
Ekini bitmeyen girsin mezara
Girersin mezara dur yavaş yavaş

Mütahhit kanalla gönül eğlesin
Ova köyü susuz hemen ağlasın
Hükümet buna bir karar bağlasın
Sularsın ekini dur yavaş yavaş

Ben bilirim mütahhidin huyunu
Bu adamın karnında çok oyunu
Vermediler gönenlerin suyunu
Bu sene sularsın dur yavaş yavaş

Buğday pazarının pek tadı kaçtı
Adana buğdayı geldi ulaştı
Yaşasın valimiz önüne geçti
Düzelir bu işler dur yavaş yavaş

Ofis ulaştı milletin canına
Vali beyin böyle düşer şanına
Geleli ben hiç varmadım yanına
İsterse varırız dur yavaş yavaş

Susuz koyman bu sene siz bostanı
İhyâ edin gayrı bu Türkistanı
Âşık Mehmet yazar gayrı destanı
Dinletir âleme dur yavaş yavaş

Sonuç olarak diyebiliriz ki; insanın sosyal yaşantısı içinde önemli bir yeri olan, insanlık tarihi kadar eski bir geçmişe sahip bulunması sebebiyle birçok kültürün içinde edebi bir hüviyet kazanan kuraklığın getirdiği kıtlık hadisesi, Türk kültür ve edbiyatında da önemli bir yere sahip olmuştur. Türk edbiyatının bir çok alanında işlenen bu konu, Âşık Edebiyatı'nın temsilcileri olan âşıklar tarafından da başarıyla işlenmiş, bu hususta tarihi, sosyal ve edebi değeri olan birçok güzel örnek verilmiştir.

NOTLAR

- 1 Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük, Ankara, 1988, s.863.
- 2 Türk Dil Kurumu, a.g.e., s.929.
- 3 Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli, Cüz:12, Sure:12, Ankara, 1993, s.239-241.
- 4 Sadık TURAL, Tarihten Destana Akan Duyarlılık, 4.bs., Ankara, 2000, s.48.
- 5 M.Fuad KÖPRÜLÜ, Türk Edebiyatı Tarihi, 2.bs., Ankara, 1980, s.59-60.

6 Ali YAKICI, Âşık Tarzı Türk Şiirinde Destan Türünün Tasnifi", Milli Folklor,II, 19, s.19-22

7 Özkul ÇOBANOĞLU, Âşık Tarzı Şiir Geleceği İçinde Destan Türü Monografisi,, (Doktora Tezi), Ankara,1996, s.121-122.

8 Özkul ÇOBANOĞLU, Âşık Tarzı Kültür Geleceği ve Destan Türü, Ankara, 2000, s.85

9 ÇOBANOĞLU, a.g.e., s.85.

10 Ali YAKICI, Konyalı Âşık Mehmet(İnceleme-Metin), (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara,1992, s.343345

11 Bkz: Afif EVREN, "Konya'da 1928 Kuraklığı", Türk Folklor Araştırmaları, 65, Aralık 1954, s.1035; Konya Postası, 27 Ocak 1979; Saim SAKAOĞLU, "Konyalı Âşık Mehmet Yakıcı ve 1928 Yılı Kıtlık Destanı", Erciyes, 106, s.8-9; Nevzat GÖZAYDIN, "Türk Folklorunda İletişimle İlgili Bazı Olaylar Üzerine", İletişim 1982/4, Ankara, 1982, s.126-127.

12 YAKICI, a.g.e., s.351-352.

13 YAKICI, a.g.e., s.348-351.

14 YAKICI, a.g.e., s.659-661.

15 Bkz: Ekekon, 1 Temmuz 1949; Türk Folklor Araştırmaları, 8, Mart 1950, s.124; Müjgan CUNBUR, Başakların Sesi, Ankara, 1968, s.332.

16 Ali YAKICI, "Yağmur Beklerken ve Âşık Mehmet'in Şiirleri", Konevi, 32, Ağustos, 1986, s.21-22

17 Yağmur TUNALI, "Tark Buğra'yla", Töre, 116-117, s.14.

18 Tark BUĞRA, Yağmur Beklerken, İstanbul, 1981.

19 Konya şehrinin doğusunda yer alan, bataklık ve çorak olan, bu sebeple de sanayii için ayrılmış bulunan düz ve geniş arazinin adı.

20 Çorak arazide yetişen ve besin değeri olmayan ince sarı renkli bir bitki çeşidi.

21 "Tren" karşılığı olarak kullanılmıştır.

22 Özellikle kurak dağlarda yetişen daha çok yakacak amacıyla kullanılan bir çesit dikenli ot. Ayrık otu.

23 Âşık Mehmet'in, Konya merkeze bağlı, Konya'ya 40 km.uzaklıkta, Konya'nın doğusunda yer alan, geçimini tarım ve hayvancılıkla sağlayan bir ova köyü.